

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2015/28
Karar Sayısı : 2015/42
Karar Tarihi : 22.4.2015
R.G. Tarih-Sayı : 21.5.2015-29362

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Giresun 2. Asliye Hukuk (İcra Hukuk) Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 16.5.2006 tarihli ve 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu'nun, 10.9.2014 tarihli ve 6552 sayılı İş Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması ile Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun'un 38. maddesiyle değiştirilen 36. maddesinin ikinci fıkrasının Anayasa'nın 2., 9., 10., 35., 36. ve 138. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi istemidir.

I- OLAY

Sosyal Güvenlik Kurumu aleyhine başlatılan ilamlı icra takibi üzerine düzenlenen icra emrinin iptali istemiyle yapılan şikâyet başvurusunda, itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanaatine varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

Kanun'un 6552 sayılı Kanun'un 38. maddeyle değiştirilen 36. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

"Kurumun taraf olduğu her türlü davalarda, Kurum aleyhine hükmedilen asıl alacak ile vekalet ücreti ve yargılama giderleri, alacaklı veya vekilinin Kuruma ödemeye dayanak makbuz ve belgelerle birlikte yazılı şekilde yapacağı müracaat üzerine bildireceği banka hesap numarasına, müracaat tarihinden itibaren otuz gün içinde ödenir. Bu süre geçmeden Kurum aleyhine cebri icra yollarına başvurulamaz. Belirtilen sürede ödeme yapılamaması hâlinde, söz konusu alacaklar genel hükümler dairesinde tahsil olunur. Mahkeme kararlarında yer alan miktarların kararın kesinleşmesinden önce ödenmesi hâlinde, söz konusu kararların ilgili mercilerce bozulmasını müteakip ödenen miktarlar, ödeme tarihinden itibaren işleyecek kanuni faizi ile birlikte ilgililerden tahsil edilir."

B- Dayanılan ve İlgili Görülen Anayasa Kuralları

Başvuru kararında, Anayasa'nın 2., 9., 10., 35., 36. ve 138. maddelerine dayanılmış, Anayasa'nın 13. maddesi ise ilgili görülmüştür.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü gereğince Zühtü ARSLAN, Serruh KALELİ, Alparslan ALTAN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan

ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN ve Kadir ÖZKAYA'nın katılımlarıyla 19.3.2015 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural sorunu görüşülmüştür.

Anayasa'nın 152. ve 6216 sayılı Kanun'un 40. maddesine göre, mahkemeler, bakmakta oldukları davalarda uygulayacakları kanun ya da kanun hükmünde kararname kurallarını Anayasa'ya aykırı görürler veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırlarsa, o hükmün iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidirler. Ancak, bu kurallar uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması ve iptali istenen kuralların da o davada uygulanacak olması gerekmektedir. Uygulanacak yasa kuralları, davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

İtiraz yoluna başvuran Mahkemede bakılmakta olan uyuşmazlık, Sosyal Güvenlik Kurumu (Kurum) aleyhine hükmedilen alacak, vekâlet ücreti ve yargılama giderlerinin tahsili amacıyla başlatılan ilamlı icra takibi üzerine düzenlenen icra emrinin, Kuruma müracaat edilmeden cebri icra yoluna başvurulduğu gerekçesiyle iptali istemine ilişkindir. Uyuşmazlıkta, itiraz yoluna başvuran Mahkemece yapılacak olan inceleme ve değerlendirme, alacaklı tarafından Kuruma müracaat edilmeden doğrudan cebri icra yoluna başvurulmasının hukuka uygun olup olmadığı hususuyla sınırlıdır. Alacaklının cebri icra yoluna başvurmadan önce Kuruma müracaat etmesi zorunluluğu, dava konusu fıkranın ilk üç cümlesinden kaynaklanmakta olup mahkeme kararlarında yer alan miktarların kararın kesinleşmesinden önce ödenmesi hâlinde, söz konusu kararların ilgili mercilerce bozulmasını müteakip ödenen miktarların, ödeme tarihinden itibaren işleyecek kanuni faizi ile birlikte ilgililerden tahsil edilmesini öngören dördüncü cümlelerin bakılmakta olan davada uygulanma olanağı bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenle, 16.5.2006 tarihli ve 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu'nun, 10.9.2014 tarihli ve 6552 sayılı Kanun'un 38. maddesiyle değiştirilen 36. maddesinin ikinci fıkrasının;

A- Dördüncü cümlesinin, itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmadığından, bu cümleye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

B- Birinci, ikinci ve üçüncü cümlelerinin, ESASININ İNCELENMESİNE,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Ayhan KILIÇ tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu yasa kuralı, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A- Anlam ve Kapsam

Mahkeme ilamlarının icrasına ilişkin usul ve esaslar, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nda düzenlenmiştir. Para verilmesi hakkındaki ilamların icrası ise anılan Kanun'un 32. maddesinde açıklanmıştır. Buna göre alacaklı, para borcuna dair olan ilamı icra dairesine vererek takip talebinde bulunabilir. Bu şekilde takip talebinde bulunulması üzerine icra memuru borçluya bir icra emri tebliğ eder. Bu emirde, hükmolunan şeyin cinsi ve miktarı gösterilerek nihayet yedi gün içinde ödenmesi istenir.

Para borçlarına dair ilamların icrası, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 146. maddesi uyarınca on yıllık genel zamanaşımına tabidir. Aynı Kanun'un 149. maddesinin birinci fıkrası uyarınca zamanaşımı, alacağın muaccel olmasıyla işlemeye başlamaktadır. 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun hâlen yürürlükte bulunan 433. maddesi uyarınca, kişiler ve aile hukukuna, taşınmaz mala ve bununla ilgili aynî haklara ilişkin kararlar dışında adli yargı ilk derece mahkemelerince verilen kararların temyiz edilmesi, hükmün icrasını engellemez. Dolayısıyla para verilmesine ilişkin hükümlerin içeriğindeki borç, kararın tebliği üzerine muaccel olmakta ve para borçlarına dair ilamlar da hükmün tebliğiyle icra edilebilir hâle gelmektedir.

Kurum aleyhine hükmedilen ve para borcu ihtiva eden ilamların icrası 2004 sayılı Kanun'a tabi olduğundan yukarıda yapılan açıklamalar Kurum aleyhine hükmedilen para alacakları yönünden de geçerli ise de itiraz konusu kurallarla, Kurum aleyhine hükmedilen alacak, vekâlet ücreti ve yargılama giderlerinin icrasına ilişkin özel bir düzenleme sevk edilerek yukarıda açıklanan hukuksal duruma bir istisna getirilmiştir. Buna göre, Kurum aleyhine hükmedilen alacak, vekâlet ücreti ve yargılama giderlerinin, alacaklı veya vekilinin Kuruma ödemeye dayanak makbuz ve belgelerle birlikte yazılı şekilde yapacağı müracaat üzerine bildireceği banka hesap numarasına, müracaat tarihinden itibaren otuz gün içinde ödenmesi öngörülmektedir. Bu süre geçmeden Kurum aleyhine cebri icra yollarına başvurulamayacağı ifade edilmek suretiyle birinci cümlede belirtilen idareye müracaat, Kurum aleyhine ilamlı icraya başvurmadan önce tüketilmesi zorunlu bir yol hâline getirilmektedir. Belirtilen sürede ödeme yapılamaması hâlinde, söz konusu alacakların genel hükümler dairesinde tahsil olunacağı düzenlenmektedir.

B- Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

Başvuru kararında, mahkemelerce Kurum aleyhine hükmedilen asıl alacak ile vekâlet ücreti ve yargılama giderlerinin ödenebilmesi için öncelikle idareye müracaat zorunluluğu getirilmesinin cebri icra hukukunun temel amacıyla çeliştiği, Kurum alacaklarına bu şekilde bir ayrıcalık tanınmasının eşitlik ve hukuk devleti ilkelerini zedelediği, hak arama özgürlüğünün kesinleşmiş mahkeme ilamlarının icrasını da kapsadığı, mahkeme ilamının icrasını şarta bağlayan itiraz konusu düzenlemenin hak arama özgürlüğü ile mülkiyet hakkını ihlal ettiği, ayrıca düzenlemenin mahkeme kararlarının uygulanmasını belli bir süre erteleme nedeniyle yargı bağımsızlığı ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşmadığı belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 2., 9., 10., 35., 36. ve 138. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesine göre, ilgisi nedeniyle dava konusu kural Anayasa'nın 13. maddesi yönünden de incelenmiştir.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli

bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuk güvenliğini sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve yasalarla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

Anayasa'nın 142. maddesinde, mahkemelerin kuruluşunun, görev ve yetkilerinin, işleyişinin ve yargılama usullerinin kanun ile düzenleneceği belirtilmiştir. Hukuk devletinde, kanun koyucunun yargılama hukukuna ilişkin kuralları belirleme ve bu çerçevede mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri hakkında Anayasa kurallarına bağlı olmak koşuluyla ihtiyaç duyduğu düzenlemeyi yapma yetkisi bulunduğu gibi mahkeme ilamlarının nasıl icra edileceğine ilişkin kuralları belirleme hususunda da takdir yetkisi bulunmaktadır. Ancak kanun koyucunun bu takdir yetkisini kullanırken anayasal ilkeler ile Anayasayla güvence altına alınan temel hak ve özgürlükleri gözetmesi gerekmektedir.

Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında, "*Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.*" denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Birey özgürlüğü ile doğrudan ilgili olan mülkiyet hakkı, bireye emeğinin karşılığına sahip olma ve geleceğe yönelik planlar yapma olanağı tanıyan temel bir hak olup maddi varlığı bulunan taşınır ve taşınmaz malvarlığını kapsadığı gibi maddi bir varlığı bulunmayan hak ve alacakları da içermektedir.

Anayasa'nın 35. maddesiyle Devlete, bireylerin mülkiyet hakkına saygı gösterme ve haksız müdahalede bulunmama biçimindeki negatif yükümlülüğün yanında, üçüncü kişilerden gelebilecek müdahaleleri önleme şeklindeki pozitif bir yükümlülük de yüklenmektedir. Mülkiyet hakkı, genel olarak, bir kimsenin başkasına zarar vermemek ve kanunların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla bir şey üzerinde dilediği biçimde yararlanma, tasarruf etme, başkasına devretme, kullanım biçimini değiştirme, harcama ve tüketme, hatta yok etme yetkilerini kapsamaktadır. Bu bağlamda, malikin bu yetkilerini kullanmasını engelleyen düzenlemeler, mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder.

Mahkemelerce Kurum aleyhine hükmedilen asıl alacak ile vekâlet ücreti ve yargılama giderlerinin alacak hakkı niteliğinde olduğu ve bu nedenle mülkiyet hakkının kapsamında kaldığı hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Bu alacağın elde edilmesini makul olmayacak düzeyde geciktiren düzenlemeler, mülkiyetten yararlanma ve mülkiyet üzerinde tasarruf etme yetkilerini sınırlandıracağından mülkiyet hakkına müdahale niteliği taşır.

Anayasa'nın hak arama hürriyetini düzenleyen 36. maddesinin birinci fıkrasında, "*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*" denilmiştir.

Anayasa, Türkiye Cumhuriyeti'nin demokratik bir hukuk devleti olduğunu vurgularken, Devlet içinde tüm kamusal yaşam ve yönetimin yargı denetimine bağlı olmasını amaçlamıştır. Yargı denetimi demokratik hukuk devletinin "*olmazsa olmaz*" koşuludur. Kişinin uğradığı bir haksızlığa veya zarara karşı kendisini savunabilmesinin ya da maruz kaldığı haksız bir uygulama veya işleme karşı haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesinin, zararını giderebilmesinin en etkili ve güvenceli yolu, yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir. Kişilere yargı mercileri önünde dava hakkı tanınması hak arama özgürlüğünün de bir gereğidir.

Mahkeme kararlarının uygulanması da, yargılama sürecini tamamlayan ve yargılamanın sonuç doğurmasını sağlayan bir unsurdur. Kararın uygulanmaması hâlinde yargılamanın da bir

anlamı kalmayacaktır. Bu nedenle yargı kararlarının uygulanması "*mahkemeye erişim hakkı*" kapsamında değerlendirilmektedir. Buna göre, yargılama sonucunda mahkemenin bir karar vermiş olması yeterli olmayıp ayrıca bu kararın etkili bir şekilde uygulanması da gerekir. Hukuk sisteminde, nihai mahkeme kararlarını, taraflardan birinin aleyhine sonuç doğuracak şekilde uygulanamaz hâle getiren düzenlemelerin bulunması veya mahkeme kararlarının icrasının herhangi bir şekilde engellenmesi hâllerinde, "*mahkemeye erişim hakkı*" da anlamını yitirir. Mahkeme kararlarının bağlayıcılığını ve gecikmeksizin uygulanmasını sağlayacak etkili tedbirlerin alınması hukuk devletinin asgari gereklerindedir.

Yargı kararının geciktirilmeksizin uygulanması, Anayasa'nın 138. maddesinin dördüncü fıkrasında mahkemelerin bağımsızlığının bir parçası olarak görülmekte ve Devlete yargı kararlarını değiştirmeden ve geciktirmeden uygulama yükümlülüğü getirilmektedir. Anayasa'nın 138. maddesinin son fıkrasında düzenlenen yargı kararlarının geciktirilmeksizin uygulanması yükümlülüğü, hukukun genel ilkelerinden biri olarak da kabul edilen kesin hükme saygı ilkesinin de bir gereğidir. Çünkü bir hukuk sisteminde yargının verdiği ve bağlayıcı olan kesin hüküm zarar gören taraflardan biri açısından işlevsiz duruma getirilmişse adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerin bir anlamı kalmayacaktır.

İtiraz konusu kuralla, Kurum aleyhine hükmedilen asıl alacak ile vekâlet ücreti ve yargılama giderlerinin Kuruma yazılı şekilde yapılacak olan müracaat tarihinden itibaren otuz gün içinde ödenmesi öngörülmekte, ayrıca alacaklının cebri icra yoluna başvurulabilmesi için Kuruma müracaat etmiş bulunması ve anılan otuz günlük süre içinde Kurumun ödemedede bulunmamış olması şartı getirilmektedir.

Cebri icra, borçların devlet gücü yardımıyla yerine getirilmesini ifade etmekte olup iyi örgütlenmiş bir toplumda cebri icraya başvurulması istisnai bir nitelik taşımaktadır. Modern toplumlarda kanunlar çerçevesinde zor kullanma yetkisinin devletin tekelinde olması nedeniyle alacaklının kişisel güç kullanarak borçludan alacağını tahsil etmesi yasaklanmış, bunun yerine zor kullanma tekelini elinde bulunduran devletin, güç kullanmak suretiyle alacaklının alacağını borçludan tahsil ederek alacaklıya ödemesi usulü benimsenmiştir. Bu nedenle, hukuk devletinde cebri icra; hukuki düzene güvenerek borç ilişkisine giren ve zor kullanması yasaklanan birey yönünden devletten talep edebileceği bir hak, zor kullanma yetkisini elinde bulunduran devlet yönünden ise bir yükümlülük niteliği taşımaktadır.

Cebri icra, hukuk düzenine güvenerek borç ilişkilerine giren alacaklının, ihtiyari ödeme yoluyla alacağına kavuşamadığı durumlarda bir hak niteliği taşısa da cebri icra süreci, borç ilişkisinin her iki tarafı açısından da yıpratıcı ve masraflı birtakım işlemlerin gerçekleştirilmesini gerektirmektedir. Cebri icrada, devletin cebri icra organlarınca borçlunun mallarına el konulmakta, bu mallar satılmakta ve elde edilen para ile alacaklının alacağı ödenmektedir. Cebri icra işlemleri, borçlu yönünden fazladan bazı masrafların ortaya çıkmasına ve borç yükünün gereksiz yere artmasına neden olabilmektedir. Bu süreç, farklı bazı sorunları beraberinde getirebileceği gibi borç ihtilaflarının birer toplumsal yara teşkil ettiği gözetildiğinde, bu yaraların kapanması yerine daha da derinleşmesine sebebiyet verebilmektedir. Bu nedenle mümkün olduğunca ihtiyari ödeme yolunun işletilmesi, cebri icranın ise ancak son çare olarak başvurulması gereken bir mekanizma olarak öngörülmesi zorunludur.

Cebri icranın son çare olarak başvurulması gereken bir yol olduğu düşünüldüğünde, buna başvurmadan önce borçluların vadesi gelmiş borçlarını rızaen ödemelerini sağlamak

amacıyla uygun bir süre öngörülmesi kanun koyucunun takdirindedir. Ancak öngörülen sürenin Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen ilkelere uygun olması gerekmektedir. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca, temel hak ve özgürlüklere yapılacak müdahaleler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.

İtiraz konusu kuralın gerekçesinde, kuralla, vatandaşların alacağını talepten itibaren otuz gün gibi kısa bir sürede tahsil etmesinin ve vatandaşların icra takibi açmak külfetinden kurtarılmasının amaçlandığı belirtilmektedir. Öte yandan, ilamlı takibe dayanan cebri icra masraflarının borçlu üzerinde bırakılacağı ve Kurum aleyhine başlatılan ilamlı takibe ilişkin vekâlet ücreti dâhil her türlü masrafa nihai olarak Kurumun katlanmak durumunda kalacağı gözetildiğinde, düzenlemenin, Kurumun gereksiz cebri icra masraflarına maruz kalmasını önleyici bir fonksiyonunun da bulunduğu açıktır.

Kanun koyucunun, alacaklıları icra takibi yapma külfetinden kurtarmak ve Kurumun da gereksiz cebri icra masrafı ödemesini önlemek amacıyla düzenleme yapmasının kamu yararına dönük olduğu anlaşılmaktadır. Kanun koyucu, zaten Kurum tarafından ödenecek paraya ilişkin olarak alacaklıyı cebri icra külfetinden kurtarmak ve Kurumun gereksiz yere icra masrafı ödemesini engellemek amacıyla, alacaklı veya vekilinin Kuruma müracaatta bulunarak ödemeye dayanak makbuz ve belgelerle birlikte banka hesap numarasını bildirmesini ve otuz gün içinde, bildirilen banka hesap numarasına para yatırılması suretiyle ödemenin yapılmasını öngörmüştür. Kurumun, aleyhine hükmedilen asıl alacak ile vekâlet ücreti ve yargılama giderlerinin alacaklının bildireceği hesap numarasına yatırılacak olmasında alacaklının menfaatini zedeleyen herhangi bir yön bulunmamaktadır. Ayrıca davacının hesap numarasını Kuruma bildirmesi yükümlülüğü, idarenin paranın yatırılacağı davacıya ait hesabı bilemeyeceği ve bu nedenle alacağın tahsilinin gecikmesinden sorumlu tutulmayacağı gerçeği karşısında makul ve ölçülü bir külfet olarak görülmelidir.

İdarenin rızaen ödemede bulunmak istemesi durumunda dahi alacaklının hemen alacağına kavuşamayacağı, idare tekniği bakımından birtakım işlemlerin yapılmasından sonra alacağını elde edebileceği açıktır. Ayrıca alacaklının doğrudan cebri icra yoluna başvurması hâlinde de takip talebinde bulunulması, icra emrinin tebliği ve ödeme için Kuruma yedi günlük süre verilmesi gibi zorunlu birtakım işlemlerin yapılması nedeniyle alacaklıya fiilen ödeme yapılmasının belli bir sürenin geçmesinden sonra söz konusu olabileceği tabiidir. Bu hususlar dikkate alındığında, itiraz konusu kuralla Kurumun borcunu ödeyebilmesi için getirilen otuz günlük sürenin, alacaklıyı aşırı külfet altına sokacak derecede uzun olmadığı ve makul görülmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Nitekim 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 28. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, idari yargı organlarınca kurum aleyhine hükmedilen tazminatların ödenebilmesi için de itiraz konusu kuralla benzer olarak idareye azami otuz günlük süre tanınmıştır. Ayrıca söz konusu otuz günlük süre, Kurum yönünden sonuna kadar kullanılabilir bir hak olmayıp ödemenin yapılması gereken azami süreyi göstermektedir. Kurumun, ödemeyi otuz günlük süre içerisinde en uygun olan zamanda yapması gerekmektedir.

Sonuç olarak, Kurum aleyhine hükmedilen asıl alacak ile vekâlet ücreti ve yargılama giderlerinin Kuruma yazılı şekilde yapılacak olan müracaat tarihinden itibaren otuz gün içinde ödenmesinin öngörülmesi ve alacaklının cebri icra yoluna başvurulabilmesi için Kuruma müracaat ettiği hâlde otuz günlük süre içinde Kurumun ödemede bulunmamış olması şartının getirilmesi, söz konusu sürenin makul olması nedeniyle mahkeme kararının ifasının geciktirildiği anlamına gelmediği gibi alacaklının mülkiyet ve adil yargılanma haklarına ölçüsüz bir müdahale niteliği de taşımamaktadır. Nitekim Anayasa Mahkemesinin 2577 sayılı

Esas Sayısı : 2015/28
Karar Sayısı : 2015/42

Kanun'un 28. maddesinin, benzer hüküm içeren (2) numaralı fıkrasıyla ilgili olarak verdiği 4.7.2013 tarihli ve E.2012/100, K.2013/84 sayılı kararı da bu yöndedir.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 2., 13., 35., 36. ve 138. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Celal Mümtaz AKINCI ile Erdal TERCAN bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralın Anayasa'nın 9. ve 10. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

VI- SONUÇ

16.5.2006 tarihli ve 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu'nun, 10.9.2014 tarihli ve 6552 sayılı Kanun'un 38. maddesiyle değiştirilen 36. maddesinin ikinci fıkrasının birinci, ikinci ve üçüncü cümlelerinin Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve itirazın REDDİNE, Celal Mümtaz AKINCI ile Erdal TERCAN'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA, 22.4.2015 tarihinde karar verildi.

Başkan

Zühtü ARSLAN

Başkanvekili

Alparslan ALTAN

Başkanvekili

Burhan ÜSTÜN

Üye

Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye

Recep KÖMÜRCÜ

Üye

Engin YILDIRIM

Üye

Nuri NECİPOĞLU

Üye

Hicabi DURSUN

Üye

Celal Mümtaz AKINCI

Üye

Erdal TERCAN

Üye

Muammer TOPAL

Üye	Üye	Üye
M. Emin KUZ	Hasan Tahsin GÖKCAN	Kadir ÖZKAYA

KARŞI GÖRÜŞ

5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu'nun, 10.9.2014 tarihli ve 6552 sayılı Kanun'un 38. maddesiyle değiştirilen 36. maddesinin ikinci fıkrasının iptali istenmiş; fıkranın ilk üç cümlesinin esasının incelenmesine, dördüncü cümlesi açısından ise davada uygulanacak kural olmadığı için başvurunun reddine karar verilmiştir.

6552 sayılı Kanun'un 38. maddesiyle değiştirilen, 5502 sayılı Kanun'un 36. maddesinin ikinci fıkrası şu şekildedir:

"Muafiyetler

MADDE 36- .

Kurumun taraf olduğu her türlü davalarda, Kurum aleyhine hükmedilen asıl alacak ile vekalet ücreti ve yargılama giderleri, alacaklı veya vekilinin Kuruma ödemeye dayanak makbuz ve belgelerle birlikte yazılı şekilde yapacağı müracaat üzerine bildireceği banka hesap numarasına, müracaat tarihinden itibaren otuz gün içinde ödenir. Bu süre geçmeden Kurum aleyhine cebri icra yollarına başvurulamaz. Belirtilen sürede ödeme yapılamaması hâlinde, söz konusu alacaklar genel hükümler dairesinde tahsil olunur. Mahkeme kararlarında yer alan miktarların kararın kesinleşmesinden önce ödenmesi hâlinde, söz konusu kararların ilgili mercilerce bozulmasını müteakip ödenen miktarlar, ödeme tarihinden itibaren işleyecek kanuni faizi ile birlikte ilgililerden tahsil edilir."

Mahkememiz çoğunluğu, hükmü Anayasa'nın aykırı görmemiş, iptal talebini reddetmiştir.

Yapılan değişiklikle Sosyal Güvenlik Kurumunun taraf olduğu gerek idari, gerekse hukuk davalarında, Kurumun mahkum edildiği asıl alacak, vekalet ücreti ve yargılama giderleri için alacaklının hemen icra takibine geçememesi, önce Kuruma müracaat etmesi, elindeki belgeleri ibraz etmesi, banka hesap numarasını bildirmesi zorunluluğu getirilmiş, bu bildirim yapıldığından itibaren de Kurumun bildirilen hesap numarasına otuz gün içinde ödeme yapabileceği, bu sürenin geçmesinden önce alacaklının Kurum aleyhine icra takibine başvuramayacağı kabul edilmiştir.

Yapılan değişikliğin gerekçesinde Şu hususlara yer verilmiştir:

"Maddenin ikinci ve üçüncü fıkraları ile Kurumun taraf olduğu ve konusu belli bir miktar paranın ödenmesini gerektiren davalarda hükmedilen miktar ile Kurumun taraf olduğu ayırım yapılmaksızın adli ve idari her türlü davalarda Kurum aleyhine hükmedilen vekâlet ücreti ve yargılama giderlerinin doğrudan icra takibine konu edilememesi, alacaklı veya vekilinin Kuruma ödemeye dayanak makbuz ve belgelerle birlikte yazılı şekilde yapacağı müracaat üzerine bildireceği banka hesap numarasına müracaat tarihinden itibaren otuz gün içinde ödemelerin yapılacağı, bu sürede ödeme yapılamazsa icra takibi başlatılabileceği düzenlenmektedir. Değişiklikle, vatandaşların alacağını talepten itibaren otuz gün gibi kısa bir sürede tahsil etmesi sağlanarak, vatandaşların icra takibi açmak külfetinden kurtarılması da sağlanmakta ve bu konuda İdari Yargılama Usulü Kanununa paralel bir düzenleme getirilmektedir."

İptali istenen hükümler para alacaklarına ilişkin ilamların icrasına ilişkindir. Kural olarak para (ve teminat) alacaklarına ilişkin ilamların ne şekilde icra edileceği, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 32 vd. maddelerinde düzenlenmiştir. Bilindiği gibi borçluya karşı bir para alacağı nedeniyle ilamlı icra takibi yapabilmek için alacaklının elinde bir ilam veya ilam niteliğinde belge bulunması gereklidir. Takip için alacaklı ilamı icra dairesine vererek takip talebinde bulunur. Bunun üzerine icra dairesi bir icra emri düzenleyerek, borçluya tebliğ eder. Bu emirde, hükmolunan şeyin cinsi ve miktarı gösterilerek yedi gün içinde ödenmesi istenir. Para (ve teminat) alacaklarına ilişkin ilamların icraya konulabilmesi için kesinleşmiş olmasına gerek yoktur (HUMK m. 443,1; HMK geç. m. 3), hemen icraya konulabilir.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuk güvenliğini sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve kanunlarla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

Hukuk devletinde, kanun koyucunun yargılama hukukuna ilişkin kuralları belirleme ve bu çerçevede mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri hakkında gerekli görülen düzenlemeleri yapma yetkisi bulunduğu gibi, mahkeme ilamlarının nasıl icra edileceğine ilişkin kuralları belirleme hususunda da takdir yetkisi bulunmaktadır. Ancak yapılacak düzenlemelerin, hukuk devleti ilkesine, temel hak ve özgürlüklere uygun olması gereklidir.

Borçluya karşı dava açılıp, alacaklının haklı olduğu ve alacağının miktarı mahkeme kararı ile tespit edildikten sonra, borçlunun artık bu borcunu hemen ödemesi gerekir. Borçlunun mahkeme kararı ile tespit edilen borcunun muacceliyetini sağlamak için kendisine tekrar bir bildirimde bulunulması zorunlu değildir. Borçlu, dava açılmadan önce temerrüde düşürülmemişse, en son dava açılması ile dava konusu borç için temerrüde düşmüş olur. Bu durum, dava açılmasının maddi hukuk bakımından doğan sonuçlarından biridir. Borcun muacceliyetini sağlamak için tekrar kendisine icra emri tebliğine yahut öncesinde tekrar bir bildirimde bulunmaya, borcu talep etmeye gerek yoktur. İlama bağlı bir borç, borçlu tarafından kendi rızası ile kural olarak hemen ödenmelidir; ödenmesini sağlamak için kural olarak alacaklının tekrar harekete geçmesine gerek yoktur. Keza, ilama bağlı alacağın ödenmesi için ayrıca kayıt veya şart da getirilemez. Zira borçlunun borçlu olduğu, borcunu ödemesi gerektiği mahkeme kararı ile tespit edilmiştir. O nedenle borçlunun icra emrine itiraz etmesi ve takibi

durdurması da mümkün değildir. Sadece İİK m. 32,1'de belirtildiği şekilde, m. 33, 33/a gereğince icra mahkemesinden, temyiz halinde

Yargıtay'dan (m.36) veya yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulmuşsa mahkemeden icranın geri bırakılması kararı getirilmesi halinde icra durdurulabilir.

Şu halde mahkeme kararı ile borçlu olduğu tespit edilen kimsenin borcunu alacaklıya götürüp ödemesi gerekir. Bu konuda harekete geçme, borcunu götürüp ödeme yükümlülüğü borçlu üzerindedir. Mahkeme kararı ile hüküm altına alınan borç kural olarak götürülecek borç durumundadır. O nedenle, ilamda belirtilen para alacağının, icra emrinin borçluya tebliği ile icra kabiliyetini haiz hale geldiğini söylemek mümkün değildir.

Yukarıda yapılan açıklamalar, kural olarak SGK için de geçerlidir. Buna göre Kurumun da, aleyhine hükmedilen para borcuna ilişkin ilamı alacaklının icraya koymasını beklemeden, kendi rızası ile harekete geçip, götürüp alacaklıya ödemesi gereklidir. Borcunu ödemeyecek olursa alacaklı, İİK m. 32 vd. gereğince borçlu olarak Kuruma karşı icra takibine başlayabilir. Kanun koyucu, bu noktada 6552 sayılı Kanun'un 38. maddesiyle, 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu'nun 36. maddesinin ikinci fıkrasını değiştirerek, Kurum aleyhine hükmedilen alacak, vekalet ücreti ve yargılama giderlerinin icrasına ilişkin istisna getirerek yukarıda belirtilen ve iptali istenen düzenlemeyi öngörmüştür.

Buna göre, Kurum aleyhine hükmedilen alacak, vekalet ücreti ve yargılama giderlerinin, alacaklı veya vekilinin Kuruma, ödemeye dayanak makbuz ve belgelerle birlikte yazılı şekilde yapacağı müracaat üzerine, bildireceği banka hesap numarasına, müracaat tarihinden itibaren otuz gün içinde ödenmesi yapılabilecektir. Bu süre geçmeden Kurum aleyhine cebri icra yollarına başvurulamayacaktır.

Belirtilen düzenleme çerçevesinde alacaklının Kurum aleyhine takibe geçebilmesi için, önce Kuruma başvurması, elindeki belgeleri ibraz etmesi, hesap numarasını bildirmesi gerekmektedir. Böylece, alacaklıya tekrar harekete geçme külfeti yüklenmektedir. Bu durum, elinde ilam olan alacaklının hukuki konumu ile ve kesin hükme güven ile bağdaşmamaktadır.

Keza, Kurum lehine otuz günlük ek bir ödeme süresi öngörülmekte, alacaklı için de bu sürenin beklenmesi zorunluluğu getirilmektedir. Borçlu için, ilama bağlı bir borç nedeniyle alacaklının rızası olmaksızın kanunla ek bir ödeme süresi getirilmesi, alacaklının hakları açısından sınırlama teşkil etmektedir. Yine otuz günlük bekleme süresi getirilerek ilamın icraya konulması ve alacaklının alacağına kavuşması, ilama bağlı alacağın niteliği ile bağdaşmayan bir kayıt veya şart niteliği taşımaktadır.

Belirtilen bu durumlar, hukuk devleti ilkesine ve o nedenle Anayasa'nın 2. maddesine aykırılık teşkil etmektedir.

Anayasa'nın 10. maddesinin 1. ve 4. fıkralarına göre :

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

Kanun koyucu, şüphesiz kamu yararının gerekli olduğu hallerde, eşitlik ilkesine istisna getirebilir. Ancak getirilen bu istisnaların da zorunlu ve ölçülü olması gereklidir.

İptali istenen düzenleme ile kanun koyucu, Kuruma karşı para borcu nedeniyle icra takibine geçilmeden önce alacaklının Kuruma başvurmasını, başvurudan sonra Kurumun otuz içinde borcunu ödeyebilmesini kabul etmiş, böylece Kurum lehine önemli bir farklılık ve ayrıcalık getirmiştir. Buna göre Kurum alacaklı olduğunda alacaklısına karşı hemen takibe geçebilirken, borçlu olması halinde alacaklı Kurum aleyhine hemen icra takibine geçemeyecek, önce Kuruma başvuracak, başvuru tarihinden itibaren otuz gün içinde ödeme yapılmasını bekleyecektir. Görüldüğü gibi, Kurumun alacaklı olması ile borçlu olması hali farklı değerlendirilmiş, buna bağlı olarak Kurumun alacaklısı olan kişilerle, borçlusu olan kişiler arasında da farklılık yaratılmıştır. Bu durum, takip sonunda alacaklı lehine takip giderleri ve vekalet ücretine de hükmedilmesi nedeniyle daha da belirgin hale gelmektedir. Kurum lehine bu şekilde bir farklılık yaratılması, keza Kurumun alacaklıları ile borçluları arasında belirtildiği şekilde ayrıcalık yapılması eşitlik ilkesine aykırıdır. SGK'nın bir kamu kurumu olması, alacaklılarına karşı bu şekilde bir külfet yüklenmesini haklı kılmamaktadır. Gerekçede her ne kadar, " ... vatandaşların alacağını talepten itibaren otuz gün gibi kısa bir sürede tahsil etmesi sağlanarak, vatandaşların icra takibi açmak külfetinden kurtarılması da sağlanmakta." deniliyorsa da, bu gerekçe de isabetli değildir. Zira, vatandaşın ilama bağlı alacağını tahsil etmek için külfete katlanması istenmiyorsa, borçlu borcunu hemen ödeyebilir. Böylece hem alacaklı hemen alacağına kavuşmuş olur, hem de borçlu kendisine karşı takip yapılmasını engelleyerek gereksiz yere takip giderlerine katlanmaktan kurtulur. Yapılan düzenleme ile alacaklıya tekrar borçlu Kuruma başvurma külfeti yüklenmektedir. Otuz günlük süre sonunda borç ödenmezse alacaklı tekrar takip yapmak zorunda kalacaktır. Otuz günlük süreye uymamanın borçlu Kurum açısından herhangi bir yaptırımını da yoktur. O nedenlerle, getirilen düzenleme eşitlik ilkesine de aykırıdır.

Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında, "*Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.*" denilmek suretiyle mülkiyet hakkı teminat altına alınmıştır. Alacaklı tarafından, Kurum aleyhine açılan dava sonunda hükmedilen asıl alacak ile vekâlet ücreti ve yargılama giderlerinin alacak hakkı niteliğinde olduğu ve bu nedenle alacaklının mülkiyet hakkı kapsamında kabul edilmesi gereklidir. Bu alacağın elde edilmesini geciktiren düzenlemeler, mülkiyetten yararlanma ve mülkiyet üzerinde tasarruf etme yetkilerini sınırlandıracağından mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder.

İptali istenen kurullarla, Kurum aleyhine hükmedilen asıl alacak ile vekâlet ücreti ve yargılama giderlerinin Kuruma yazılı şekilde yapılacak olan müracaat tarihinden itibaren otuz gün içinde ödenmesi öngörülmekte, ayrıca alacaklının cebri icra yoluna başvurulabilmesi için Kuruma müracaat etmiş bulunması ve anılan otuz günlük süre içinde Kurumun ödemedede bulunmamış olması şartı getirilmektedir. İlama bağlanmamış bir alacak için bu şekilde, dava açılmadan yahut takibe geçilmeden önce dava veya cebri icra sürecini bertaraf edecek, ihtiyari ödemeyi sağlayacak yolların öngörülmesi hiç şüphesiz yararlıdır. Ancak, ilama bağlanmış bir alacağın ödenmesini sağlamak için alacaklının borçludan tekrar talepte bulunmasını istemek, alacaklıya süre vermek, ilamı bir tarafa bırakıp, bir ölçüde tekrar başa dönüş anlamına gelmektedir. O nedenle de, borçluya verilen bu süre alacaklının alacağına kavuşmasını engellemekte ve mülkiyet hakkına müdahale teşkil etmektedir. Ayrıca, icra emrinde dahi borcun ödenmesi için yedi günlük süre verilirken, burada otuz günlük bir süre verilmesi ölçülü de değildir. O nedenle, getirilen düzenlemeler, Anayasa'nın 35. maddesine de aykırılık teşkil etmektedir.

Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, "*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir*" denilerek hak arama özgürlüğü düzenlenmiştir. Yargı denetimi, demokratik hukuk devletinin vazgeçilemez şartlarından biridir. Kişinin uğradığı bir haksızlığa veya zarara karşı kendisini savunabilmesinin ya da maruz kaldığı haksız bir uygulama veya işleme karşı haklılığını ileri sürüp ispatlayabilmesinin, zararını giderebilmesinin en etkili ve güvenceli yolu, yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir. Kişilere yargı mercileri önünde dava hakkı tanınması hak arama özgürlüğünün de bir gereğidir. Mahkeme kararlarının uygulanması da, yargılama sürecini tamamlayan ve yargılamanın sonuç doğurmasını sağlayan bir unsurdur. Kararın uygulanmaması hâlinde yargılamanın ve hak arama özgürlüğünün de bir anlamı kalmaz. Bu nedenle yargı kararlarının uygulanması "*mahkemeye erişim hakkı*" kapsamında değerlendirilmektedir. Buna göre, yargılama sonucunda mahkemenin bir karar vermiş olması yeterli olmayıp ayrıca bu kararın etkili bir şekilde uygulanması da gerekir. Mahkeme kararlarını, taraflardan birinin aleyhine sonuç doğuracak şekilde uygulanamaz hâle getiren veya gereksiz yere geciktiren düzenlemelerin bulunması veya mahkeme kararlarının icrasının herhangi bir şekilde engellenmesi, "*mahkemeye erişim hakkı*"nın engellenmesi sonucunu doğurur.

İptali istenen kurullarla, Kurum lehine, alacaklı aleyhine getirilen düzenlemeler, Kurum alacaklısı açısından, mahkeme kararının gereğinin yerine getirilmesinin geciktirilmesi sonucunu doğurmaktadır. O nedenle de Anayasa'nın 36. maddesine aykırıdır.

Anayasa'nın 138. maddesinde, mahkemelerin bağımsızlığı düzenlenmiş ve 4. fıkrasında şöyle denilmiştir: "*Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.*" Görüldüğü gibi, mahkeme kararlarının geciktirilmeksizin uygulanması, Anayasa'nın 138. maddesinin dördüncü fıkrasında mahkemelerin bağımsızlığı kapsamında kabul edilmekte ve bu duruma bağlı olarak yargı kararlarını değiştirmeden ve geciktirmeden uygulamak, Devlete bir yükümlülük olarak yüklenmektedir.

Yukarıda incelendiği üzere, iptali istenen kurullarla, ilama bağlı asıl alacak ile vekâlet ücreti ve yargılama giderlerinin Kuruma yazılı şekilde yapılacak olan müracaat tarihinden itibaren otuz gün içinde ödenmesi, ayrıca alacaklının cebri icra yoluna başvurulabilmesi için Kuruma müracaat etmesi ve anılan otuz günlük süre içinde Kurumun ödemede bulunmamış olması şartları getirilmiştir. Bu durum, açık bir şekilde Kurum aleyhine verilen mahkeme kararlarının gereğinin yerine getirilmesinin geciktirilmesi anlamına gelmektedir. O nedenle, dava konusu düzenlemeler, Anayasa'nın 138. maddesine de aykırılık teşkil etmektedir.

Yukarıda belirtilen nedenlerle, 10.9.2014 tarihli , 6552 sayılı İş Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması ile Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun'un 38. maddesiyle, 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu'nun değiştirilen 36. maddesinin ikinci fıkrasının birinci, ikinci ve üçüncü cümlelerinin, Anayasa'nın 2., 10., 35., 36. ve 138. maddelerine aykırı olduğu ve iptali gerektiği kanaatinde olduğumuzdan, Mahkememiz çoğunluğunun görüşüne katılmamız mümkün olmamıştır.

Esas Sayısı : 2015/28
Karar Sayısı : 2015/42

Üye

Celal Mümtaz AKINCI

Üye

Erdal TERCAN